

Mátrixok és alkalmazásai (Leslie-mátrixok)

1. Végezzük el a kijelölt műveleteket (ha ez lehetséges):

$$\begin{aligned} a) \quad & \begin{pmatrix} 2 & -1 \\ 5 & 0 \end{pmatrix} + 2 \begin{pmatrix} -3 & 0 \\ -2 & 11 \end{pmatrix} =?; & b) \quad \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ -1 & 0 \\ 5 & 2 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 2 & 3 & 6 \\ 0 & 10 & 0 \end{pmatrix} =?; \\ c) \quad & \begin{pmatrix} 1 & 3 & 4 \\ 3 & 0 & -2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} =?; & d) \quad \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 3 & 4 \\ 3 & 0 & -2 \end{pmatrix} =?; \\ e) \quad & \begin{pmatrix} 1 & 3 & -4 & 0 \\ 2 & 4 & -6 & 4 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} -1 & 4 & 1 \\ 0 & 0 & 0 \\ -5 & 3 & 6 \\ 1 & 2 & -1 \end{pmatrix} =?; & f) \quad \begin{pmatrix} 4 & -2 & 0 \\ 3 & 0 & 0 \\ 5 & -2 & 7 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 10 \\ -8 \\ 1 \end{pmatrix} =? \end{aligned}$$

2. Egy adott lazacfajta legfeljebb 4 évig él és ezért 4 korcsoportba osztjuk őket. Az első életévet a lazacok 0,5%-a, a második évet a megmaradt halak 7%-a éli túl. A harmadik évet megérvő halak 15%-a a negyedik évet is megéri. A 4. évben egy átlagos nőstény lazac 5000 nőstény utódot nemz. A lazacok az első három évben még nem szaporodóképesek.

a) Írjuk fel a populáció 4×4 -es Leslie mátrixát.

b) Mi a koreloszlás egy év múlva, ha kezdetben minden korcsoportban 1000 nőstény lazac van?

c) Sajátérték-sajátvektor kalkulátor¹ segítségével adjuk meg a Leslie-mátrix sajátértékeit és sajátvektorait. Kapunk információt a hosszú távú koreloszlásról?

3. A *Strix occidentalis* bagolyról azt tudjuk, hogy általában 2 éves kortól szaporodik és akár 20 évet is élhet. 3 korcsoportba osztjuk a (nőstény) baglyokat: az 1. korcsoportba tartoznak az egy évnél fiatalabb egyedek, a 2. korcsoportba tartoznak a második életévükben járó egyedek, míg a 3. csoportba kerülnek a két évnél idősebb példányok.

¹http://www.arndt-bruenner.de/mathe/scripts/engl_eigenwert2.htm

Jelölje f_i az i . korcsoport szaporodási rátáját (egy nőstény átlagosan hány olyan tojást rak, amiből nőstény kel ki), és p_i a túlélési rátát (azaz azt a hányadost, amely megadja, hogy az i . korcsoportba tartozó példányok mekkora hányada éri meg a következő évet).

a) Írjuk fel azt a 3×3 -as mátrixot, amely segítségével a koreloszlást nyomon követhetjük, ha $f_1 = f_2 = 0$, $f_3 = 3$, $p_1 = 0,24$, $p_2 = 0,86$ és $p_3 = 0,87$.

b) Mi lesz a koreloszlás a következő illetve a rákövetkező évben, ha kezdetben 200db két évnél idősebb nőstény bagollyal számolunk és nincsenek fiatalabb egyedek?

c) Sajátérték-sajátvektor kalkulátor² segítségével becsüljük a populáció éves növekedését vagy csökkenését illetve a koreloszlást hosszú távon.

4. Határozzuk meg az A mátrix sajátértékeit és sajátvektorait, ha

$$a) A = \begin{pmatrix} 2 & 1 \\ 2 & 3 \end{pmatrix}, \quad a) A = \begin{pmatrix} 3 & 1 \\ 1 & 3 \end{pmatrix}.$$

5. Adott egy állatpopuláció. A nőstények két korcsoportját különböztetjük meg: az elsőbe tartoznak az 1 évnél fiatalabbak, a másodikba az 1 évnél idősebbek. Az első korcsoportbeliek túlélési rátája p_1 , a második korcsoportbeliek túlélési rátája p_2 . Az első korcsoport tagjai nem szaporodóképesek, a második korcsoport szaporodási rátája (azaz egy nőstény által évente nemzett nőstény utódok átlagos száma) f . Tegyük fel, hogy ha az n -dik évben egy nőstény a 2. korcsoportba tartozik és szaporodik, az utódok az $(n+1)$ -dik évben születnek. Adjuk meg a Leslie-mátrixot és adjunk becslést a koreloszlásra hosszú távon, ha

a) $f = 7$, $p_1 = 0,15$, $p_2 = 0,8$;

b) $f = 8,5$, $p_1 = 0,5$, $p_2 = 0,8$.

---

²http://www.arndt-bruenner.de/mathe/scripts/engl_eigenwert2.htm

Megoldások:

1. a) $\begin{pmatrix} -4 & -1 \\ 1 & 22 \end{pmatrix}$; b) nem értelmezük; c) $\begin{pmatrix} 1 & 3 & 4 \\ 3 & 0 & -2 \end{pmatrix}$; d) nem értelmezük;

e) $\begin{pmatrix} 19 & -8 & -23 \\ 32 & -2 & -38 \end{pmatrix}$; f) $\begin{pmatrix} 56 \\ 30 \\ 73 \end{pmatrix}$.

2. a) A Leslie-mátrix: $L = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 & 5000 \\ 0,005 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0,07 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0,15 & 0 \end{pmatrix}$. b) A koreloszlás 1 év múlva: $x^{(1)} =$

$L \begin{pmatrix} 1000 \\ 1000 \\ 1000 \\ 1000 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 5 \cdot 10^6 \\ 5 \\ 70 \\ 150 \end{pmatrix}$. c) Nem, mert minden sajátérték abszolút értéke egyenlő.

3. a) A Leslie-mátrix: $L = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 3 \\ 0,24 & 0 & 0 \\ 0 & 0,86 & 0,87 \end{pmatrix}$.

b) A koreloszlás 1 év múlva: $x^{(1)} = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 3 \\ 0,24 & 0 & 0 \\ 0 & 0,86 & 0,87 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ 200 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 600 \\ 0 \\ 174 \end{pmatrix}$, 2 év múlva:

$x^{(2)} = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 3 \\ 0,24 & 0 & 0 \\ 0 & 0,86 & 0,87 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 600 \\ 0 \\ 174 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 522 \\ 144 \\ 151,38 \end{pmatrix}$. c) $\lambda_1 \approx 1,26$, $v \approx \begin{pmatrix} 2,38 \\ 0,45 \\ 1 \end{pmatrix} \Rightarrow$ Hosszú

távon évi 26%-os növekedés és a következő koreloszlás várható: 1. korcsoport: 62%, 2. korcsoport: 12%, 3. korcsoport: 26%.

4. a) $\lambda_1 = 4$, $v = \begin{pmatrix} 1 \\ 2 \end{pmatrix}$ és $\lambda_2 = 1$, $v = \begin{pmatrix} 1 \\ -1 \end{pmatrix}$. b) $\lambda_1 = 4$, $v = \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix}$ és $\lambda_2 = 2$, $v = \begin{pmatrix} 1 \\ -1 \end{pmatrix}$.

5. a) $L = \begin{pmatrix} 0 & 7 \\ 0,15 & 0,8 \end{pmatrix}$; sajátértékek: $\lambda_1 = 1,5$, $\lambda_2 = -0,7$; a nagyobb sajátértékhez tartozó sajátvektor: $\begin{pmatrix} 14 \\ 3 \end{pmatrix}$ (vagy ennek tetszőleges konstansszorososa); becslés a koreloszlásra: 1. korcsoport: 82,35%, 2. korcsoport: 17,65%.

b) $L = \begin{pmatrix} 0 & 8,5 \\ 0,5 & 0,8 \end{pmatrix}$; sajátértékek: $\lambda_1 = 2,5$, $\lambda_2 = -1,7$; a nagyobb sajátértékhez tartozó sajátvektor: $\begin{pmatrix} 34 \\ 10 \end{pmatrix}$; becslés a koreloszlásra: 1. korcsoport: 77,27%, 2. korcsoport: 22,73%.